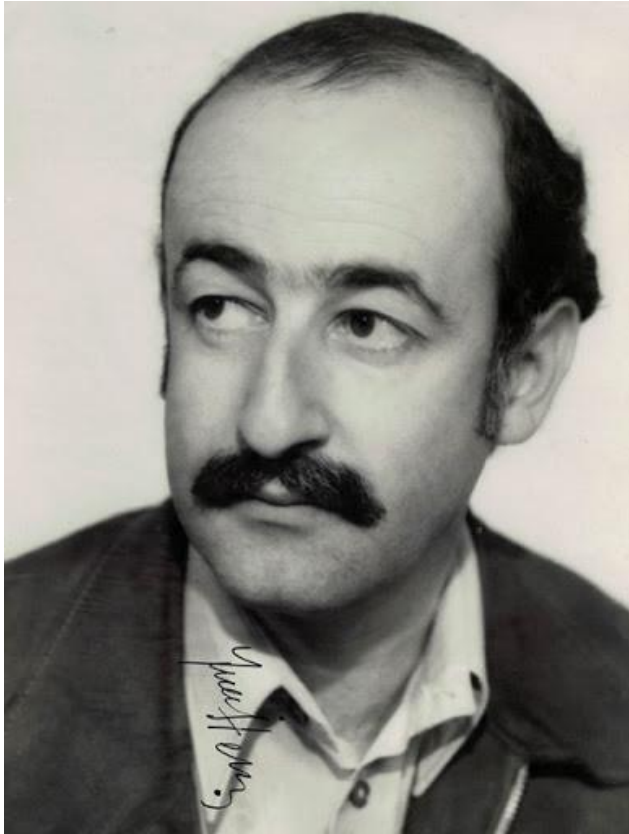

Juraj HERZ (*4. 9. 1934 Kežmarok †8. 4. 2018 Praha)

Filmový, divadelný aj spevoherný režisér, talentovaný scenárista a herec – výnimočne tvorivá osobnosť zlatého fondu českej i slovenskej kinematografie.

Bol prvorodeným synom obľúbeného kežmarského lekárnik Lea Herza a Alžbety Dávidovej. Ďalší dvaja synovia Rudolf a Ladislav sa im narodili až po návrate z koncentračných táborov, pred ktorými ich, na konci vojny, nechránilo ani pokrstenie, či ukrývanie sa u nemeckých gazdov v Žakovciach. Juraj študoval na kežmarskom gymnáziu. Otec, nadšený amatérsky fotograf i kameraman a častý návštevník kina, v ňom vzbudil lásku k filmu. Juraj Herz absolvoval v roku 1954 štúdium fotografie na Umelecko-priemyselnej škole v Bratislave. V Prahe ukončil štúdium réžie a bábkoherectva na Divadelnej fakulte Akadémie múzických umení v roku 1958. Odvtedy žil trvale v Česku, okrem dvoch rokov emigrácie. Z prvého manželstva má syna Michala, ktorý sa tiež stal režisérom. Z manželstva s herečkou Terezou Pokornou má dcéru Anneliu. V posledných rokoch života bola jeho partnerkou Martina Hudečková. Zomrel na následky mozgovej príhody.

Juraj Herz pôsobil krátko ako herec a režisér divadla Semafor (1960 – 1961). Filmovej práci sa priúchal najmä u Jána Kadára pri nakrúcaní filmu *Obchod na korze*. Ten po slovách „Přinejmenším noha od Oscara patří tobě“ ho odporúčal k samostatnému režisérovaniu na Barrandove. Režijne debutoval filmom *Sběrné surovosti* na motívy Hrabalovej novely (1965). Preslávila ho protikonformná dráma *Spalovač mrtvol*, ktorú onedlho zatvorili do trezoru, a podobným osudom bol poznačený aj televízny film *Sladké hry minulého leta* inšpirovaný Maupassantom a impresionistami. Takto do našej kinematografie vstúpil originálny tvorca, ktorý sa s rovnakou istotou a eleganciou pohyboval na poli psychologickéj drámy (*Znamenie Raka*, *Petrolejové lampy*, *Den pro mou lásku*), komédie (*Kulhavý diabol*, *Holky z porcelánu*), tragickej grotesky (*Spalovač mrtvol*), hororu (*Upír z Feratu*, *T.M.A.*), štylizovaného romantického príbehu (*Morgiana*) a v neposlednom rade i pôsobivých rozprávok s tajomnou atmosférou (*Panna a netvor*, *Deviate srdce*, *Galoše štastia*), či politickej satiry: TV seriál *Černí baroni*. Jeho filmy sa striedali s príkazmi, zákazmi a cenzúrnymi zásahmi. Tie ho v roku 1987 prinútili k rozhodnutiu emigrovať do Nemecka, kde natáčal filmové rozprávky, dokumentárne filmy, ale i krimifilmy pre rôzne televízne spoločnosti v Nemecku, Rakúsku, Francúzsku i USA. V 90. rokoch sa vrátil do Česka a striedavo nakrúcal doma a v zahraničí koprodukčné filmy i dokumenty, inscenácie a seriály, pôsobil aj ako divadelný režisér v činohre i v opere. Medzi jeho posledné snímky patrí protinacistická dráma *T.M.A.* a film o osude českých Nemcov *Habermannův mlýn*. Jeho posledným dielom bol krátky film *Čestný občan* (2014), kde si zahral s oboma bratmi v otcovej lekárni. Ako herec sa objavil v takmer tridsiatich filmoch, režíroval vyše päťdesiat televíznych a filmových diel českej, slovenskej i zahraničnej proveniencie. Bol členom Európskej filmovej akadémie. Za filmovú tvorbu získal množstvo medzinárodných ocenení na svetových festivaloch. Doma získal Cenu MFF v Zlíne, tiež sa stal držiteľom národnej filmovej ceny Slnko v sieti, dostal Českého lva, Krištálový glóbus, Zlatú kameru... V roku 2009 sa stal Čestným občanom mesta Kežmarok a v roku 2017 dostal štátne vyznamenanie - slovenský Rad Bieleho dvojkríža II. tr. V roku 2015 bola vydaná autorizovaná biografická *Autopsie (pitva režiséra)*. Napokon, o štyri roky neskôr, k sprievodnému programu odhalenia pamätnej tabule na budove kežmarskej Reduty, pripravil Jozef Česla rytinu poštovej známky s jeho portrétom.

Česi ho majú za praotca českého hororu: v jeho filmoch obvykle nechýbali ani erotika či surovosť, alebo narušená psychika postáv, zmiešané s prvkami čiernej komédie. Normalizátori ich označovali za morbidne, strašidelné a pornografické, diváci ich milujú. Rodičia a detstvo na Spiši dali mnoho do vienka tomuto vynikajúcemu režisérovi s pozitívnym prístupom k životu a jedinečným obrazovým videním. Bol znalec umenia, estét a mimoriadne sčítaný človek. Jeho zásadovosť hraničila až s tvrdohlavosťou, bol to však nesmierne vzácny tvorca, ktorý miloval film, svojich hercov aj spolupracovníkov, dobrosrdečný a úžasne pracovitý človek. Jeden totalitný režim ho chcel zabiť, druhý ho zakazoval...